

А. О. Григоренко, аспірант кафедри криміналістики Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДІВ РЕКОНСТРУКЦІЇ ТА МОДЕЛЮВАННЯ В СЛІДЧІЙ ДІЯЛЬНОСТІ: ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ ТА СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ

Постановка проблеми. Метод реконструкції є одним із ключових методів, що використовуються під час розслідування кримінальних правопорушень. Необхідність у застосуванні реконструкції зумовлена тим, що основною ознакою реконструкції є відтворення, у той час як події злочину завжди відбуваються в минулому щодо досудового розслідування злочину і потребують відтворення з метою встановлення істини у справі.

Метод реконструкції є подібним за своєю сутністю до методу моделювання, про що свідчать схожі алгоритми їх застосування та однакова форма вираження результатів проведення зазначених методів. Проте реконструкція має й відмінні ознаки, такі як виключно ретроспективний характер, прив'язаність до об'єкта, що реконструюється, тощо. З метою ефективного застосування методу реконструкції під час розслідування кримінальних правопорушень є необхідним визначення і дослідження спільних та окремих ознак методів реконструкції та моделювання, а також установлення співвідношення між ними.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання визначення спільних та окремих ознак між методами реконструкції та моделювання були предметом дослідження таких науковців, як: В. Ю. Шепітько, В. О. Коновалова, І. М. Лузгін, І. Є. Биховський, В. В. Куванов, Ж. В. Малінок, Р. Р. Герасимов, Г. А. Густов та ін. Проте, враховуючи вагоме значення методу реконструкції для проведення досудового розслідування, є необхідним більш ретельне дослідження зазначеного предмета.

Метою статті є встановлення та дослідження спільних і відмінних ознак між методами реконструкції та моделювання з метою розуміння сутності та особливостей застосування реконструкції

як одного із ключових методів досудового розслідування кримінальних правопорушень.

Виклад основного матеріалу. Метод реконструкції є основою для отримання інформації з метою проведення відповідних слідчих (розшукових) дій, отримання відомостей щодо вчиненого кримінального правопорушення та відтворення подій суспільно небезпечного діяння. Важливість методу реконструкції зумовлена тим, що фактично подія злочину завжди знаходиться в минулому щодо особи, уповноваженої на розслідування кримінального правопорушення. Як наслідок, реконструкція є основою для проведення не лише відповідних слідчих (розшукових) дій, а й розслідування злочину взагалі.

У результаті проведення реконструкції відповідного предмета, явища або процесу створюється модель відповідного об'єкта, що існував у минулому. Ураховуючи те, що результатом відтворення будь-кого об'єкта є завжди модель, виникає необхідність дослідження, порівняння та встановлення спільних і відмінних ознак між методом моделювання та методом реконструкції. Визначення ознак методу реконструкції та його співвідношення з методом моделювання має своїм наслідком можливість більш ефективного застосування методу реконструкції, що, у свою чергу, забезпечує більш ефективну реалізацію тактичних прийомів і комбінацій під час розслідування злочину та, як наслідок, притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності.

Існує кілька точок зору щодо сутності та співвідношення методів реконструкції та моделювання. З метою найбільш повного розуміння сутності методу реконструкції та особливостей його реалізації із криміналістичної точки зору є необхідним дослідження й аналіз наукових ідей та концепцій

щодо співвідношення методу реконструкції та методу моделювання.

Взаємозв'язок методів, що аналізується, не завжди розглядається як співвідношення поняття та його різновиду. Актуальною є також точка зору, відповідно до якої метод реконструкції розглядається як спосіб методу моделювання. Так, Р. Р. Герасимов стверджує, що: «реконструкція під час розслідування злочинів має подвійну природу: з одного боку, це спосіб моделювання, а з другого – це результат формування матеріальних моделей. Обов'язковою умовою проведення реконструкції є вивчення змін, що відбулися в обстановці або окремих предметах після вчинення злочину. Реконструкція використовується для відтворення обстановки на місці злочину, повторного огляду, проведення слідчого експерименту, а також як один з ефективних тактичних прийомів розслідування»¹. Відповідно до зазначеної точки зору реконструкція може розглядатися не лише як різновид моделювання, а й як спосіб останнього. Проте слід зазначити, що в цьому випадку мова йде не про можливість визначення реконструкції лише як способу моделювання, а про розгляд реконструкції як поняття, що має саме подвійну природу, тобто є різновидом моделювання і водночас виступає його способом.

Разом із тим слід зазначити, що не лише метод реконструкції має подвійну природу. Метод моделювання зазвичай не застосовується самостійно, а реалізується разом з іншими методами. О. М. Новиков та Д. О. Новиков вважають, що моделювання завжди застосовується разом з іншими методами дослідження, особливо тісно воно пов'язане з експериментом. Вивчення будь-якого явища на його моделі є особливим видом експерименту – модельним експериментом, що відрізняється від звичайного експерименту тим, що в процесі пізнання включається «проміжна ланка» – модель, яка є одночасно і засобом, і об'єктом експериментального дослідження, що заміняє оригінал². У цьому випадку визначається подвійна природа моделювання. Моделювання виступає засобом побудови відповідних моделей, які підлягають дослідженню, а самі моделі, що є результатом моделювання, є об'єктами, що підлягають вивченню.

¹ Герасимов Р. Р., «Моделювання при розслідуванні злочинів» (2010) 3 Часопис Київського університету права 253-257

² Новиков А. М., Новиков Д. А., *Методология* (СИНТЕГ, 2007) 668

З точки зору криміналістики важливим є те, що, застосовуючи реконструкцію під час розслідування кримінального правопорушення, слід ураховувати її подвійну природу. Реконструкція фактично є одночасно і різновидом моделювання, і способом його здійснення. Наприклад, під час проведення слідчого експерименту в разі необхідності у проведенні реконструкції відповідного об'єкта відбувається спочатку процес його відтворення, результатом якого є створення відповідної моделі. У такому випадку реконструкція спочатку виступає способом здійснення моделювання, а потім знаходить своє відбиття в матеріальній моделі об'єкта, що підлягав реконструкції.

Реконструкція, як і моделювання, може бути умовно розподілена на реальну та ідеальну, що, у свою чергу, підтверджує співвідношення зазначених методів як поняття та різновиду. І. М. Лузгін вважає, що реконструкція є особливим випадком моделювання, під яким у розслідуванні розуміється відновлення, відтворення об'єктів, ситуацій за збереженими залишками, описами, фотознімками та іншими даними. Вона розглядається як різновид матеріального моделювання, один зі способів його здійснення. У низці випадків говорять про уявну реконструкцію як про форму прояву уявного моделювання³. Існування однакових форм здійснення реконструкції та моделювання, а саме реальної та ідеальної, є ще одним доказом того, що зазначені методи є взаємопов'язаними, а реконструкція є різновидом моделювання.

Важливим є визначення ознак, що виступають основою для проведення відмежування методу реконструкції від методу моделювання. І. М. Лузгін зазначає, що реконструкція забезпечує відтворення зв'язків між елементами, які у своїй сукупності утворюють систему, що являє собою аналог досліджуваного оригіналу (предмета, події, ситуації тощо). У результаті матеріального, а також знакового моделювання створюється принципово новий об'єкт, подібний оригіналу, проте який у своїй основі є іншим: зліпки зі слідів, муляжі, макети, фотознімки, магнітні записи і кінострічки, схеми. Під час проведення реконструкції іноді зберігаються елементи справжньої обстановки, справжнього предмета. Тому особа, яка уповноважена на розслідування кримінального правопорушення, пов'язана матеріалом, не є вільною

³ Лузгин И. М., *Моделирование при расследовании преступлений* (Юридическая литература, 1981) 152

у своєму виборі¹. З криміналістичної точки зору важливим є те, що під час реконструкції відповідного об'єкта зазвичай у моделі, яка виникає в результаті відтворення, зазвичай відображаються ті матеріали, що були присутні в об'єкті, який реконструюється.

Важливим також є те, що реконструкція як різновид та одночасно спосіб методу моделювання має однаковий з останнім алгоритм застосування. Г. А. Густов виділяє такі етапи застосування моделювання: побудова моделі події злочину; вивчення моделі; перевірка моделі і використання знань, отриманих за допомогою моделі. Побудувати модель досліджуваного слідчим об'єкта означає створити штучну систему (образ, малюнок, схему), яка б відтворювала з тим чи іншим ступенем схожості об'єкт, що досліджується особою, уповноваженою на розслідування злочину². Фактично в цьому випадку мова йде саме про реконструкцію, оскільки побудова будь-якої моделі слідчим можлива лише шляхом відтворення відповідного об'єкта після дослідження матеріалів справи і доказів події, що існувала в минулому. Отже, взаємовідношення моделювання і реконструкції як явища та його виду зумовлено також і тим, що зазначені методи мають однаковий алгоритм застосування.

Реконструкція є різновидом методу моделювання, спрямованим на відтворення відповідних об'єктів, що мають значення для встановлення істини по справі. При цьому слід зазначити, що подія злочину завжди відбувається в минулому щодо часу проведення розслідування суспільно небезпечного діяння. Реконструкція повинна розглядатися як один із тактично обумовлених методів стосовно обстановки в ході проведення слідчої (розшукової) дії залежно від специфіки та завдань тієї чи іншої слідчої ситуації. Уявна реконструкція обстановки події злочину є частиною уявного ретроспективного моделювання обставин події злочину. Під реконструкцією слід розуміти особливу форму методу моделювання, що являє собою процес як матеріального, так і уявного ретроспективного відтворення аналогів конкретного об'єкта, відповідних умов або обстановки, спрямований на визначення їх початкового стану або стану в певний момент часу та здійснюваний у ході розкрит-

тя і розслідування злочину. Відновлений за допомогою методу реконструкції об'єкт потім може бути використаний для проведення подальших модельних експериментів (наприклад, перевірки причетності конкретних осіб до вчиненого злочину, можливості здійснення тих чи інших дій у межах сформованої обстановки)³. Моделювання, а точніше, його різновид реконструкція, є ключовим методом під час проведення розслідування злочинів, оскільки дає можливість відтворення подій злочину з метою їх подальшого дослідження. Відтворення, тобто ретроспективний характер реконструкції, є ознакою, що відмежовує її від моделювання.

Важливим з криміналістичної точки зору також є те, що реконструкція і моделювання пов'язані між собою, тобто взаємодоповнюють один одного під час їх реалізації у процесі розслідування кримінальних правопорушень. Уявне моделювання особою, уповноваженою на розслідування злочину, відповідних об'єктів у їх просторово-часовому континуумі (з прив'язкою до конкретного місця дії і часового інтервалу) – основа реконструкції обставин досліджуваної події. З урахуванням моделі розслідуваної події слідчий моделює невиявлені сліди відповідної події у навколишньому середовищі⁴. Ураховуючи вищевикладене, можна дійти висновку, що зв'язок між реконструкцією і моделюванням є двостороннім. З одного боку, реконструкція є способом здійснення моделювання під час розслідування злочину, а з другого боку, моделювання є основою для проведення реконструкції. Урахування взаємопов'язаності та взаємозалежності цих методів під час їх реалізації у досудовому розслідуванні є важливим аспектом, який необхідно враховувати не лише для більш повного дослідження сутності реконструкції, а й для більш ефективного застосування останньої під час розслідування суспільно небезпечного діяння.

Незважаючи на співвідношення методів моделювання та реконструкції як поняття та його різновиду, слід зазначити, що є необхідним виділення чітких критеріїв розмежування реконструкції та

³ Осипова Е В, Санжаревский Д С, 'Использование метода моделирования в расследовании криминальных пожаров' (2015) Вып 9 Вестник Балтийского федерального университета им. И. Канта 76–85.

⁴ Лаврухин С В, 'Моделирование следователем поведения преступника: технология и особенности' Уголовно-процессуальные и криминалистические чтения: материалы международной научно-практической интернет-конференции (Иркутск, 16-30 апреля 2012) 231–239

¹ Лузгин И М, *Моделирование при расследовании преступлений* (Юридическая литература, 1981) 152

² Густов Г А, *Моделирование в работе следователя: учебное пособие* (Ленинград, 1980) 188

моделювання. Визначення ознак відмежування реконструкції від моделювання під час їх реалізації у розслідуванні злочину має своїм наслідком більш ефективну реалізацію зазначених методів. До таких критеріїв слід віднести: ступінь подібності (під час реконструкції подібність обмежена рамками відновлених ознак і є неповною, частковою; моделювання ж дозволяє досягти повної схожості та створити аналог із набором усіх ознак оригіналу); напрям пізнання (реконструкція завжди ретроспективна, так як у процесі пізнання, який є направленим у минуле, відновлюються або втрачені, або змінені властивості об'єкта (ті, які були у нього раніше), або відтворюється сам об'єкт, що на момент дослідження вже не існує як єдине ціле. Для моделювання характерний дуалізм, адже воно може бути як ретроспективним, так і перспективним. Останнє виконує функції прогнозування, планування тощо); особливості об'єкта дослідження (об'єкт реконструкції – це завжди реально існуючий або існуючий у даний час, але вже в зміненому вигляді, конкретний об'єкт дійсності (предмет, подія, явище). Модель може бути віртуальною, гіпотетичною, мати уявний (версійний) характер); виступати рівнем абстракції (будь-яка модель у гносеологічному плані є особливого роду абстракцією, тобто результатом уявного відволікання від конкретних явищ, предметів або їх властивостей для виділення найбільш істотних ознак). Для моделювання є необхідним досить високий рівень абстракції, так як створення моделі абсолютно нового об'єкта відбувається на підставі тільки інформаційних складових. Під час проведення реконструкції поряд із інформаційними використовуються і матеріальні складові – збережені частини (елементи) самого оригіналу); представляти вид відображення (процес пізнання при моделюванні йде від загального до конкретного, в основу моделі може бути покладена система ознак будь-якого ступеня спільності – від приватних, індивідуальних аж до найзагальніших, властивих величезній кількості однотипних об'єктів. Побудову об'єкта, що реконструюється, направлено у зворотному напрямі – від часткового до загального. На фрагменті, що досліджується, можуть зберегтися ознаки, які його індивідуалізують, властиві тільки цьому об'єкту і які відрізняють його від інших йому подібних, але завдання реконструкції полягає у визначенні та відновленні первісного вигляду (властивостей) об'єкта, що реконструюється, тобто в установленні найбільш

загальних ознак, характерних для певної класифікаційної категорії); відбивати особливості реалізації методу (сутність моделювання в спрощеному вигляді полягає у створенні моделі (матеріальної або уявної), покликаної в процесі дослідження замінити оригінал. Сутність реконструкції полягає в безпосередньому дослідженні самого оригіналу (його фрагментів, частин), жоден новий об'єкт для цих цілей не створюється. Моделюючий аспект проявляється у відтворенні неіснуючих (утрачених) на момент дослідження властивостей оригіналу, при цьому передбачається, що цими властивостями він володів раніше); визначати статус моделі (модель у процесі моделювання є засобом пізнання, за її допомогою вивчають і встановлюють властивості оригіналу. Під час здійснення реконструкції модель виступає як кінцевий результат пізнання. Відновлювані властивості відображаються спочатку в уявній моделі суб'єкта пізнання, яка потім, як правило, реалізується в матеріальному втіленні або у вигляді опису, схеми, малюнка, або у вигляді макета, реконструйованого предмета¹. Співвідношення моделювання і реконструкції є двоскладовим, адже, з одного боку, вони співвідносяться як явище та його вид, а з другого – взаємодоповнюють один одного: реконструкція є способом моделювання, в той час як моделювання є основою для проведення реконструкції. Незважаючи на це, реконструкція відрізняється від моделювання за вищезазначеними критеріями, що, у свою чергу, дає можливість враховувати особливості здійснення реконструкції під час розслідування злочинів, а саме: її ретроспективний характер, чіткий зв'язок з об'єктом реконструювання, реальне існування об'єкта реконструювання в минулому, ступінь подібності до оригіналу тощо.

Необхідно зазначити, що однією з ознак, що відмежовують реконструкцію від моделювання, є її ретроспективний характер. Реконструкція завжди проводиться з метою відтворення відповідного об'єкта, в той час як моделювання може бути перспективним. Криміналістична реконструкція являє собою процес відтворення істотних з точки зору завдань розслідування ознак відсутнього або зміненого об'єкта (оригіналу), пов'язаного з досліджуваною подією, за описами, зображеннями або речовими залишками. Результатом рекон-

¹ Малинок Ж В, 'Криміналістическая реконструкция как разновидность метода моделирования' (2007) 4 Вестник Полоцкого государственного университета 197–201

струкції є об'єкт, який можна чуттєво сприйняти, схожий на оригінал за обраними ознаками, який замінює оригінал під час проведення слідчих (розшукових) дій або судових експертиз та який є джерелом доказової інформації або сприяє отриманню такої інформації. Об'єктами криміналістичної реконструкції можуть бути: будь-яка ситуація, пов'язана з розташуванням предметів у просторі; окремі предмети і документи; зовнішній вигляд людини¹. Реконструкція завжди є відтворенням відповідного об'єкта, що має значення для розслідування кримінального правопорушення. Саме відтворення є однією з ознак реконструкції, що відмежовує її від моделювання та підкреслює її ретроспективний характер.

Можливість визначення реконструкції як різновиду методу моделювання обумовлена можливістю поділу реконструкції на види за критеріями класифікації моделювання. Можна виділити матеріальну та ідеальну реконструкції. Уявна (або ідеальна) реконструкція являє собою сукупність відображень наочних образів і чуттєвого сприйняття, що виникають у суб'єкта реконструкції в результаті ознайомлення з певними предметами і документами, і логічних конструкцій. Ідеальна реконструкція дозволяє прояснити низку питань, пов'язаних із механізмом події, мотивом злочину тощо. Уявна реконструкція може бути як самостійним прийомом дослідження, так і прийомом, що передує матеріальній реконструкції². Матеріальна реконструкція полягає у створенні матеріально існуючих моделей відповідних об'єктів, що існували в минулому та мають значення для розслідування злочину. Фактично можливість поділу реконструкції на матеріальну та ідеальну зумовлена тим, що реконструкція є різновидом моделювання і в результаті її проведення утворюється модель певного об'єкта, яка може існувати як в ідеальній, так і в матеріальній формі. Існування однакових форм здійснення реконструкції та моделювання, а саме реальної та ідеальної, є ще одним доказом того, що зазначені методи є взаємопов'язаними, а реконструкція є різновидом моделювання.

Під час розгляду співвідношення методів реконструкції та моделювання слід дослідити сут-

ність моделей, що утворюються в результаті здійснення зазначених методів. Модель відповідного об'єкта, яка утворилася в результаті реконструкції або моделювання, є аналогом зазначеного об'єкта, тобто вона замінює оригінал і є засобом отримання про об'єкт необхідної інформації. Проте не завжди до початку проведення моделювання особа, уповноважена на розслідування злочину, має можливість отримати всі необхідні дані про об'єкт, що відтворюється. Реконструкція допомагає відтворити обстановку події злочину, тому її результати необхідно зіставляти з іншими доказами по справі³. При створенні моделі під час досудового розслідування кримінального правопорушення фактично виникає аналог відповідного об'єкта, за допомогою якого стає можливим отримання нових відомостей про злочин шляхом дослідження моделі та зіставлення її з іншими доказами. Створення саме аналогу відповідного об'єкта є ознакою, притаманною як моделюванню, так і реконструкції, що підкреслює співвідношення розглядуваних методів як поняття та його різновиду.

Метод реконструкції іноді розглядається як окремий, самостійний метод. Це зумовлено тим, що реконструкція є ключовим методом досудового розслідування, який застосовується не лише під час проведення слідчих (розшукових) дій, а й досудового розслідування кримінального правопорушення взагалі. Самостійний характер реконструкції підтверджується аналізом процесуальної природи цієї слідчої дії. Реконструкція має самостійний об'єкт дослідження, специфічні цілі, прийоми проведення та учасників. Під час проведення реконструкції виникають відповідні правові відносини, повинні бути забезпечені гарантії прав і законні інтереси та застосовані відповідні прийоми фіксації⁴. Існують точки зору, згідно з якими реконструкція є самостійним методом, що зумовлено її самостійним характером та специфікою реалізації під час досудового розслідування злочинів. Проте слід урахувати, що результатом проведення реконструкції є створення матеріальної чи ідеальної моделі. Як наслідок, реконструкцію слід розглядати як особливий різновид моделювання.

Ідеї щодо розуміння реконструкції як самостійного методу, сутністю якого є відтворення,

¹ Куванов В В, 'Реконструкция при расследовании преступлений' (автореф дис канд юр наук, Москва, 1972) 16

² Беляев М В, Четвергов М А, 'К вопросу о современных способах моделирования дорожно-транспортных происшествий' (2018) 4 Вестник Московского университета МВД России 11–15

³ Лузгин И М, *Реконструкция в расследовании преступлений: учеб. пособие* (НИ и РИО ВСШ МВД СССР, 1981) 57

⁴ Быховский И Е, Лузгин И М, 'Реконструкция как самостоятельное следственное действие' (1971) 3 Правоведение 132–135

зумовлені її ключовим значенням для проведення розслідування. Злочин відносно часу розслідування являє собою подію минулого, він не може бути безпосередньо досліджений шляхом прямого спостереження. У зв'язку з цим методи розслідування мають ретроспективну направленість, адже направлені на минуле і в той самий час мають евристичний, тобто пошуковий характер¹. Ключовий характер методу реконструкції зумовлений тим, що фактично будь-який метод, який використовується під час розслідування кримінального правопорушення, має ретроспективний характер. Незважаючи на це, реконструкція є, з одного боку, різновидом моделювання, оскільки в її результаті утворюється певна модель, а з другого боку, є способом здійснення моделювання.

Співвідношення методів моделювання і реконструкції як поняття та його різновиду також зумовлене цільовою направленістю зазначених методів. Нові ідеї виникають при появі нової інформації, проте вони можуть виникнути і за її відсутності, а так само при перебудові інформації, що вже наявна. Сутність та ціль моделювання полягає в отриманні невідомих відомостей про об'єкти, що досліджуються, шляхом використання наявних відомостей про їх властивості, тобто відповідної інформації, унаслідок чого модель виступає засобом фіксації та отримання інформації². Реконструкція як різновид моделювання має таку саму спрямованість, тобто під час та в результаті реконструкції на основі вже існуючої інформації створюється модель, на основі дослідження якої особа, уповноважена на розслідування злочину, має можливість отримання нової інформації, необхідної для встановлення істини по справі.

Незважаючи на те, що метод реконструкції є різновидом методу моделювання, оскільки зазначені методи мають спільні ключові ознаки, є єдиними за своєю сутністю та результатами, не слід ототожнювати реконструкцію і моделювання. Реконструкція, будучи окремим випадком, специфічним різновидом моделювання, має низку певних відмінностей від останнього, а саме: реконструйовані об'єкти використовуються в дослідженнях, звернених виключно в минуле, тоді як інші матеріальні моделі можуть використовуватися в до-

слідженнях, звернених і в майбутнє; реконструйовані об'єкти застосовуються в слідчих діях, у результаті чого виникають специфічні вимоги до їх побудови та використання. Вимоги ці належать до джерел відомостей про оригінал, кола учасників реконструкції, процесуального оформлення створення і використання реконструйованих об'єктів, до оцінки результатів слідчих дій, в яких вони застосовуються³. Реконструкція є особливим різновидом моделювання, який спрямований на відтворення відповідних об'єктів, що існували в минулому і мають значення для розслідування кримінального правопорушення. Ретроспективний характер реконструкції є її ключовою ознакою як різновиду методу моделювання.

Висновки. Незважаючи на важливість реконструкції під час проведення розслідування кримінальних правопорушень, вона не є самостійним криміналістичним методом. Метод реконструкції є різновидом методу моделювання, про що свідчать спільні ознаки цих методів, які, навіть беручи до уваги відмінності реконструкції і моделювання, свідчать про співвідношення зазначених методів як поняття та його різновиду.

Однією зі спільних ознак між реконструкцією і моделюванням є те, що в результаті проведення зазначених методів створюється модель відповідного об'єкта, який має значення для досудового розслідування. Фактично зазначена модель є аналогом об'єкта, який досліджується особою, уповноваженою на розслідування кримінального правопорушення. Незважаючи на те, що реконструкція має ретроспективний характер і в результаті її проведення створюється модель об'єкта, який існував у минулому, а моделювання може бути як ретроспективним, так і перспективним, в результаті реалізації зазначених методів завжди створюється модель. Як наслідок, реконструкція розглядається як різновид методу моделювання, оскільки в результаті її проведення завжди створюється модель.

Проте слід зазначити, що реконструкція має подвійну природу. Це зумовлено тим, що реконструкція є також способом моделювання. Тобто реконструкція є способом побудови відповідних моделей. Під час процесу побудови моделі реконструкція може застосовуватися як спосіб її побудови. Фактично під час проведення відповідних

¹ Лузгин И М, 'К вопросу о методологии расследования преступлений' (1972) Вып 19 Сборник ученых трудов 5–16.

² Хлынцов М Н, *Криминалистическая информация и моделирование при расследовании преступлений*. (Издательство Саратовского университета, 1982) 159

³ Малинок Ж, 'Криминалистическая реконструкция и моделирование: соотношение понятий' (2012) 1 Юстиция Беларуси 67–72

слідчих (розшукових) дій та розслідування взагалі відбувається створення відповідного об'єкта, що існував у минулому, для його подальшого дослідження. У такому випадку реконструкція виступає не лише як різновид моделювання, а й як спосіб проведення моделювання.

Також важливою є спільність реконструкції та моделювання у можливості вираження результатів їх проведення як у формі матеріальних моделей, так і уявних (ідеальних) моделей. Під час кримінального правопорушення у свідомості особи, уповноваженої на розслідування злочину, за посередництвом реконструкції створюються ідеальна модельна обстановка та механізм вчинення суспільно небезпечного діяння. Можливість вираження результату проведення реконструкції у вигляді

матеріальної або ідеальної моделі також свідчить про те, що реконструкція є видом моделювання.

Доцільно також зазначити, що реконструкція як метод має певні особливості, а саме: реконструкція завжди має тільки ретроспективний характер; під час реконструкції відбувається відтворення відповідного об'єкта, а не створюється новий об'єкт; реконструкція є фундаментальною основою для проведення слідчих (розшукових) дій та розслідування злочину взагалі; процес проведення реконструкції має певний порядок, здійснюється у відповідності до методичних рекомендацій певними суб'єктами тощо. Ураховуючи вищевикладене, слід зазначити, що реконструкція має певні особливі ознаки, що відмежовують її від моделювання.

REFERENCES

Bibliography

Authored books

1. Gustov G A, *Modelirovanie v rabote sledovatelja: uchebnoe posobie* [Modeling in the work of an investigator: tutorial] (Leningrad, 1980) 188 (in Russian)
2. Hlyncov M N, *Kriminalisticheskaja informacija i modelirovanie pri rassledovanii prestuplenij* [Forensic information and modeling in crime investigation] (Izdatel'stvo Saratovskogo universiteta, 1982) 159 (in Russian)
3. Luzgin I M, *Modelirovanie pri rassledovanii prestuplenij* [Modeling in crime investigation] (Juridicheskaja literatura, 1981) 152 (in Russian)
4. Luzgin I M, *Rekonstrukcija v rassledovanii prestuplenij: uchebnoe posobie* [Reconstruction in the investigation of crimes: a tutorial] (NI i RIO VSSh MVD SSSR, 1981) 57 (in Russian)
5. Novikov A M, Novikov D A, *Metodologija* [Methodology] (SINTEG, 2007) 668 (in Russian)

Journal articles

6. Herasymov R R, 'Modeliuvannia pry rozsliduvanni zlochyniv' [Modeling in the investigation of crimes] (2010) 3 Chasopys Kyivskoho universytetu prava 253-257 (in Ukrainian)
7. Osipova E V, Sanzharevskij D S, 'Ispol'zovanie metoda modelirovanija v rassledovanii kriminal'nyh pozharov' [Using the modeling method in the investigation of criminal fires] (2015) 9 Vestnik Baltijskogo federal'nogo universiteta im. I. Kanta 76-85 (in Russian)
8. Malinok Zh V, 'Kriminalisticheskaja rekonstrukcija kak raznovidnost' metoda modelirovanija' [Forensic reconstruction as a kind of modeling method] (2007) 4 Vestnik Polockogo gosudarstvennogo universiteta 197-201 (in Russian)
9. Beljaev M V, Chetvergov M A, 'K voprosu o sovremennyh sposobah modelirovanija dorozhno-transportnyh proisshestvij' [On the issue of modern methods of modeling road traffic accidents] (2018) 4 Vestnik Moskovskogo universiteta MVD Rossii 11-15 (in Russian)
10. Byhovskij I Ye, Luzgin I M, 'Rekonstrukcija kak samostojatel'noe sledstvennoe dejstvie' [Reconstruction as an independent investigative action] (1971) 3 Pravovedenie 132-135 (in Russian)
11. Luzgin I M, 'K voprosu o metodologii rassledovanija prestuplenij' [On the question of the methodology of crime investigation] (1972) 19 Sbornik uchenyh trudov 5-16 (in Russian)
12. Malinok Zh, 'Kriminalisticheskaja rekonstrukcija i modelirovanie: sootnoshenie ponjatij' [Forensic reconstruction and modeling: relationship of concepts] (2012) 1 Justycyja Belarusi 67-72 (in Russian)

Thesis abstracts

13. Kuvanov V V, 'Rekonstruktsiya pry rassledovanii prestuplenij' [Reconstruction in the investigation of crimes] (Abstract of dissertation, Vysshaja shkola MVD SSSR, 1972) 16 (in Russian)

Conference paper

14. Lavruhin S V, 'Modelirovanie sledovatelem povedeniya prestupnika: tehnologiya i osobennosti' [Modeling of criminal behavior by the investigator: technology and features] *Ugolovno-processual'nye i kriminalisticheskie chteniya: materialy mezhdunarodnoj nauchno-prakticheskoy internet-konferencii*, (Irkutsk, 16-30 aprelya 2012 g) 231–239 (in Russian)

Григоренко А. О. Використання методів реконструкції та моделювання в слідчій діяльності: постановка проблеми та співвідношення понять

У статті визначаються та досліджуються спільні і відмінні ознаки методів реконструкції та моделювання. Ураховуючи подібність алгоритмів застосування та форми вираження результату такого застосування методу реконструкції та методу моделювання, є необхідність у визначенні спільних і відмінних ознак зазначених методів, а також у встановленні співвідношення між ними. У статті встановлено, що метод реконструкції є різновидом методу моделювання, тобто зазначені методи співвідносяться як об'єкт та його різновид. Визначення спільних і відмінних ознак між реконструкцією та моделюванням має своїм наслідком більш ефективне застосування методу реконструкції під час досудового розслідування кримінальних правопорушень, встановлення істини у справі та притягнення винних осіб до кримінальної відповідальності. Визначено особливості реконструкції як методу, а саме: реконструкція завжди має тільки ретроспективний характер; під час реконструкції відбувається відтворення відповідного об'єкта, а не створюється новий об'єкт; реконструкція є фундаментальною основою для проведення слідчих (розшукових) дій та розслідування злочину взагалі; процес проведення реконструкції має певний порядок, здійснюється у відповідності до методичних рекомендацій певними суб'єктами.

Ключові слова: реконструкція, моделювання, модель, ретроспективний характер, аналог.

Григоренко А. А. Использование методов реконструкции и моделирования в следственной деятельности: постановка проблемы и соотношение понятий

В статье определяются и исследуются общие и отличительные признаки методов реконструкции и моделирования. Учитывая сходство алгоритмов применения и формы выражения результата такого применения метода реконструкции и метода моделирования, есть необходимость в определении общих и отличительных признаков указанных методов, а также в установлении соотношения между ними. В статье установлено, что метод реконструкции является разновидностью метода моделирования, то есть указанные методы соотносятся как объект и его разновидность. Определение общих и отличительных признаков между реконструкцией и моделированием нацелено на более эффективное применение метода реконструкции во время досудебного расследования уголовных правонарушений, установление истины по делу и привлечение виновных лиц к уголовной ответственности. Определены особенности реконструкции как метода, а именно: реконструкция всегда имеет только ретроспективный характер; при реконструкции происходит воспроизведение соответствующего объекта, а не создается новый объект; реконструкция является фундаментальной основой для проведения следственных (розыскных) действий и расследования преступления в целом; процесс проведения реконструкции имеет определенный порядок, осуществляется в соответствии с методическими рекомендациями определенными субъектами.

Ключевые слова: реконструкция, моделирование, модель, ретроспективный характер, аналог.

Hryhorenko A. O. The use of methods of reconstruction and modeling in investigative activities: problem statement and the relationship of concepts

In the article the common and distinctive features of the reconstruction method and the modeling method are identified and explored. The method of reconstruction is one of the key methods used in the implementation of pre-trial investigation of crimes. The important nature of this method is due to its essence, namely the reproduction of relevant objects, phenomena and processes that are important for the investigation of a criminal offense. The events of a crime always occur in the past in relation to the person authorized to investigate the crime, and therefore reconstruction is one of the main methods used in the investigation of socially dangerous acts. Given the similarity of the application algorithm and the form of expression of the result of the reconstruction method and the modeling method, there is a need to determine the common and distinctive features of these methods, as well as to establish the relationship between them. One of the main common features is that both as a result of the reconstruction and as a result of modeling, a model of the

corresponding object is created, i.e. these methods have the same form of expression of the results of their application. It is also important that the reconstruction is purely retrospective, i.e. always looking back, while modeling can be both retrospective and future-oriented. The article establishes that the method of reconstruction is a kind of modeling method, i.e. these methods are related as an object and its variety. Determining common and distinctive features between reconstruction and modeling results in a more effective application of the reconstruction method during the pre-trial investigation of criminal offenses, establishing the truth in the case and bringing the perpetrators to justice.

Keywords: *reconstruction, modeling, model, retrospective character, analogue.*